

ЎТМИШГА НАЗАР

4 ЖИЛД, 10 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 4, НОМЕР 10

LOOK TO THE PAST

VOLUME 4, ISSUE 10

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

«Ўтмишга назар» илмий журнали тахририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет научного журнала «Взгляд в прошлое»
Editorial board of the scientific journal Looking into the past

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети, Қозоғистон

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Рахмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Гоффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариш муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
профессор, Телави давлат
университети, Грузия

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Дипломатия академияси,
Қозоғистон Республикаси

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Санпова Камола Давляталиевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Санкт-Петербург Тарих институти, Россия

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор
Давлат тарихи институти, Қозоғистон

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор
Ал-Фаробий номидаги Қозоғистон
Миллий университети, Қозоғистон

Хайдаров Муродилла Махмудалиевич
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

Иноятowa Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc)
Ўзбекистон Миллий университети

Талапов Бахриддин Алижанович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Толибоева Нодира Одилжоновна
Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори
(PhD)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Нодирбек Сайфуллаев ЎЗБЕК ТЕАТР САНЪАТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ КЕСИМДА.....	4
2. Фирюза Мухитдинова ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА АЁЛЛАР ИЖТИМОЙ МАҚОМИНИНГ ТАРИХИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	11
3. Жуммагул Абдурахмонова, Улғбек Исмоилов ЎЗБЕКИСТОНДА ВИЖДОН ВА ЭЪТИҚОД ЭРКИНЛИГИ ДИНИЙ ОБЪЕКТЛАР ВА ЗИЁРАТГОҲЛАР ФАОЛИЯТИ МИСОЛИДА.....	22
4. Валишер Абиров ЗАМОНАВИЙ БАТАН ТАРИХИ ДИССЕРТАЦИОН ТАДҚИҚОТЛАРИДА ЎЗБЕК ХАЛҚИ ЭТНОГЕНЕЗИ ВА ЭТНИК ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЁРИТИЛИШИ.....	37
5. Umidjon Boymurodov O'ZBEKISTON VA AFG'ONISTONNING HAMKORLIK MUNOSABATLARI.....	46
6. Muhayyo Gaipova TOSHKENT YOG'OCH O'YMAKORLIGI MAKTABI RIVOJIDA IBRAGIMOVLAR SULOLASI VAKILASINING TUTGAN O'RNI.....	53
7. Бобир Зокиров ЎЗБЕКИСТОН-ХИТОЙ ҲАМКОРЛИГИ ВА УНИНГ ИСТИҚБОЛЛАРИ.....	59
8. Сардор Кенжаев АМИР ТЕМУР ДАВЛАТИ ВА ХИТОЙ (МИН) ИМПЕРИЯСИ ЎРТАСИДАГИ САВДО АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИДАН.....	67
9. Оксана Пуговкина ТАССР - ЎЗБЕКИСТОН ССР СОВЕТ МУАССАСАЛАРИДА "СОБИҚ"ЛАР ТАЖРИБАСИ ВА БИЛИМИДАН ФОЙДАЛАНИШ.....	74
10. Gulnara Farmanova XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA ZARAFSHON VODIYSI HUDUDIDAGI DASTLABKI ARXEOLGIK TADQIQOTLAR VA STRATIGRAFIK QAZISHMALAR.....	86
11. Дилфуза Ҳамидова ЗАРДУШТИЙЛИК ДИНИГА ОИД КУЛОЛЧИЛИК БУҶОМЛАРИ ТАРИХИ.....	92
12. Xayitmurod Xurramov OKS SIVILIZATSIYASINING ARAB KO'RFAZIGA TA'SIRI MUAMMOSIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR.....	97

ЎТМИШГА НАЗАР ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Muhayyo Gaipova,
Kamoliddin Behzod nomidagi
Milliy rassomchilik va dizayn instituti
Tasviriy san'at tarixi va nazariyasi
kafedrasi o'qituvchisi

TOSHKENT YOG'OCH O'YMAKORLIGI MAKTABI RIVOJIDA IBRAGIMOVLAR SULOLASI VAKILASINING TUTGAN O'RNI

For citation: Mukhayo Gaipova. THE ROLE OF THE REPRESENTATIVE OF THE DYNASTY IBRAGIMOV IN THE DEVELOPMENT OF THE TASHKENT WOOD CARVING SCHOOL. 2021, vol. 4, issue 10, pp.53-58

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2021-10-6>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Toshkent yog'och o'ymakorligining o'ziga xos uslub va yo'nalishlari tahlil etilgan. Yog'och o'ymakorligi O'zbekistonda eng keng tarqalgan milliy amaliy san'at turlaridan biri ekanligi, har bir viloyatda yog'och o'ymakorligining o'ziga xos uslub va yo'nalishlari mavjudligi ilmiy asoslangan holda o'rganilgan. Xususan, O'zbekiston yog'och o'ymakorlik va naqqoshlik maktablaridan Toshkent, Farg'ona, Buxoro, Samarqand va Xiva maktablari faoliyati o'rganilgan. Ushbu maktablarning texnik, uslubiy va kompozitsion tomonlarida ko'pgina o'xshashliklar bilan birga, farqli tomonlari ham mavjud. Toshkent maktabining texnik, uslubiy va kompozitsion tomonlari va ushbu maktab vakillari Ibragimovlar sulolasining faoliyati atroflicha tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: o'zbek xalq amaliy san'ati, yog'och o'ymakorligi, maktab vakillari, islmiy naqsh uslub, sulola, naqqoshlik san'ati, o'ymakorlik.

Мухайё Гаипова,
преподаватель кафедры
История и теория изящных искусств
Национального института художеств и дизайна
имени Камолиддина Бехзода

РОЛЬ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНИЦЫ ДИНАСТИИ ИБРАГИМОВЫХ В РАЗВИТИИ ТАШКЕНТСКОЙ ШКОЛЫ РЕЗЬБЫ ПО ДЕРЕВУ

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются специфические методы и направления резьбы по дереву в Ташкенте. Кроме того, деятельность школ Ташкента, Ферганы, Бухары, Самарканда и Хивы была изучена в школах резьбы по дереву и декоративного искусства Узбекистана. Эти школы имеют много технических, методологических и композиционных сходств, а также различий. На его основе были всесторонне изучены технические, методические и композиционные аспекты Ташкентской школы и деятельность представителей династии

Ибрагимовых.

Ключевые слова: прикладное искусство узбекского народа, резьба по дереву, представители школы, стиль мокрого рисунка, династия, декоративное искусство, резьба.

Mukhayo Gaipova,

Lecturer at the Department of
History and Theory of Fine Arts
National Institute of Art and Design
named after Kamoliddin Behzod

THE ROLE OF THE REPRESENTATIVE OF THE DYNASTY IBRAGIMOV IN THE DEVELOPMENT OF THE TASHKENT WOOD CARVING SCHOOL

ABSTRACT

This article analyzes the specific methods and directions of wood carving in Tashkent. In addition, the activities of the schools of Tashkent, Ferghana, Bukhara, Samarkand and Khiva were studied in the schools of wood carving and decorative arts of Uzbekistan. These schools share many technical, methodological, and compositional similarities as well as differences. On its basis, the technical, methodological and compositional aspects of the Tashkent school and the activities of representatives of the Ibragimov dynasty were comprehensively studied.

Index Terms: applied art of the Uzbek people, wood carving, school representatives, wet drawing style, dynasty, decorative art, carving.

1. Dolzarbligi:

Yog'och o'ymakorligi – o'zbek xalq amaliy bezak san'atining keng tarqalgan bir turi. Bunda biror naqsh yoki tasvir, taxta yoki yog'och buyumlarga chizib, kesib, o'yib ishlanadi. Badiiy san'atning bu turi deyarli barcha xalqlarda bo'lib, qadimiy sharqda, antik dunyo mamlakatlari arxitekturasida keng ishlatilgan. Asrlar davomida Yevropa va Osiyo mamlakatlarida yog'och o'ymakorligining rivojlanib, o'ziga xos badiiy uslublari shakllangan. O'rta Osiyoda ham bu san'at qadimdan taraqqiy topib, kishilarning uy-ro'zg'or buyumlarida va arxitekturasida juda keng qo'llanilgan. Bu san'at qadimiy arxitekturaning eshik, deraza, ustunlar, har xil to'sin, stol, xontaxta, quticha, ramka, qalamdon va boshqa buyumlarni bezashda ishlatib kelingan. VII asrning oxirigacha mahalliy o'zbek xalqi ichida o'ymakorlik tez sur'atlar bilan rivojlangan.

O'zbekiston yog'och o'ymakorlik va naqqoshlik maktablaridan Toshkent, Farg'ona, Buxoro, Samarqand va Xiva maktablari mavjud bo'lib, xususan, Toshkent yog'och o'ymakorlik maktabi texnik, uslubiy va kompozitsion tomonlari bilan ajralib turadi. Bu maktabga mansub ustalar qaranganda, o'yma naqshlarning maydaligi, nozikligi, zaminining kamligi, naqshlarning zichligi hamda badiiy tuzilishi jihatidan o'ynoqiligi, ya'ni novdalarni spiralsimon ishlanib ajoyib shakllar hosil qilishi bilan farq qiladi. Shuningdek, mazkur maktabga mansub ustalar o'yma naqshlarni 1,2 qavat qilib o'yadilar, keyingi vaqtlarda esa 3 qavatli o'ymalar bajarishga o'tmoqdalar. Kompozitsiya jihatidan o'rtacha chuqurlikda o'yib, o'simliksimon, geometrik, gulli girih, hattoki ramziy naqshlar bajaradilar. Pardoziyning hamma turlarini qo'llaydilar. Ular ko'pincha yong'oq, chinor, yog'ochlarini ishlatadilar. Mavzuning o'rganilishi tarixiy qadriyatlarini tiklash, rivojlantirish, yangi xususiyatlar bilan boyitishda dolzarb ahamiyat kasb etadi.

2. Metodlar:

Maqola umumqabul qilingan tarixiy metodlar-tarixiylik, qiyosiy-mantiqiy tahlil, ketma-ketlik, xolislik tamoyillari asosida yoritilgan bo'lib, unda Toshkent yog'och o'ymakorligi maktabi rivojida ibragimovlar sulolasi vakilasining tutgan o'rni to'g'risida ma'lumotlar berilgan.

3. Tadqiqot natijalari:

Yog'och o'ymakorligi o'zbek xalq amaliy bezak san'atining keng tarqalgan bir turi. Bunda biror naqsh yoki tasvir taxta yoki yog'och buyumlarga chizib, kesib, o'yib ishlanadi. 1990-yillarga kelib esa, O'zbekiston yog'och o'ymakorligi va naqqoshlik san'ati tarixida yangi bosqich bo'ldi.

Bu sohadagi tadqiqotlar haqida gap ketganda shuni ta'kidlash kerakki, ba'zi tadqiqotchilar yog'och o'ymakorligi namunalari me'morchilik sohasining bir qismi sifatida o'rganilgan bo'lsa, yana bir guruh boshqa omillar amaliy san'atning u turini moddiy madaniyatning bir bo'lagi, san'at asari sifatida tadqiq etadilar. Ba'zi ishlarda amaliy san'atdagi naqshlarning semantik xususiyatlariga e'tibor qaratilgan. Biroq, hunarmandchilik sohasida vorisiylik an'anasi, sulolaviylik masalalari e'tibordan chetga qolgan. Shu sababli mazkur maqolada Toshkent yog'och o'ymakorligi maktabi an'analari saqlab, rivojlantirib kelayotgan Ibragimovlar sulolasining a'zosi, usta Muxarram Ibragimova ijodi ilk marotaba tahlil etiladi.

Yog'och o'ymakorligi O'zbekistonda eng keng tarqalgan milliy amaliy san'at turlaridan biridir. Har bir viloyatda yog'och o'ymakorligining o'ziga xos uslub va yo'nalishlari mavjud. O'zbekiston yog'och o'ymakorlik va naqqoshlik maktablarini asosan Toshkent, Farg'ona, Buxoro, Samarqand va Xiva maktablari tashkil etmoqda. Ushbu maktablarning texnik, uslubiy va kompozitsion tomonlarida ko'pgina o'xshashliklar bilan birga, farqli tomonlari ham mavjud.

“Masalan, Xiva yog'och o'ymakorligi o'ymasining monumentalligi, yog'och tabiiy rangining saqlab qolishi bilan boshqalardan farqlanadi. Buxoro yog'och o'ymakorligi esa o'yma naqshning jozibadorligi, jimjima naqshlarni oltin, kumush suvi bilan bezatilishi, naqsh zaminida ranglardan foydalanishi bilan ajralib turadi.

Marg'ilon yog'och o'ymakorligi chuqur zaminli yassi o'ymani qo'llab kelganlar. Qo'qon o'ymakorligi esa kalta burtmali, yassi o'yma ishlatganlar. Toshkentda esa naqsh bilan qoplangan yassi burtmali, zaminsiz chizma yog'och o'ymakorligi keng tarqalgan”.

Toshkent yog'och o'ymakorligida, „pargori“ uslub keng tarqalgan bo'lib, „pargor“ yoki „pargol“ so'zlarining o'zi uslubga qaraganda ko'proq naqshlar ro'yxatiga mos ibora hisoblanadi. U sirkulda chizilgan degan ma'noni anglatadi. Shu sababli, yog'och o'ymakorligi va naqqoshlik kompozitsiyalarida keng tarqalgan doira yoki aylana ko'rinishidagi naqshin gullarni „pargoriy“ deb nomlashadi. Bu uslub deyarli hamma ustalarning asarlarida uchraydi. Lekin o'tgan asrimizning ikkinchi yarimlarida Toshkentlik usta Muxarram Ibragimova ijodida u o'zining yuqori cho'qqilariga erishgan (bu abzatsda yuqoridagi gaplarni orasiga aynan sizlar qo'llaydigan naqsh kompozitsiyalarini yozasan). L. Rempelga ko'ra, “naqshinkor bezaklar mavzusi va shakliga ko'ra yog'och o'ymakorligi terrakota va ganchdan ustundir”.

Muxarram Ibragimova 1949-yil 1-iyulda Toshkent shahrining Chaqar maxallasidagi yog'och o'ymakorlari sulolasi, ustazodalar oilasida tavallud topgan. Otalari O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi Nig'mat ota Ibragimov va validayi muxtaramalari Mashkura aya Kosimovalarning honadonlarida 9 farzand 3 qiz va 6 o'g'il voyaga yetdi. Shunisi ajoyibki farzandlarning barchasi el ardog'idagi qo'li gul ustalar bo'lib yetishishdi.

Yetti avlodni tashkil etuvchi yog'och o'ymakorlar sulolasi va M.Ibragimova hunarmandga aylandi, ko'p asrlik oilaviy an'analar yo'qolishiga yo'l qo'ymadi. Uning bobosi bir paytlar mashhur yog'och o'ymakor usta bo'lgan. Uning san'ati juda kadrlangan. O'yilgan eshik evaziga qirq tuya berilgan. Oila afsonasiga kura, o'yilgan eshiklardan biri Shveysariyaga olib ketilib, banklarning biriga o'rnatiladi. Olim Xamid Shveysariyada bo'lib chindan xam uning bobosi Ibrohim ota naqshlari bilan o'yilgan eshikni ko'radi. Ibrohim ota “ikkita uyda” yashagan Toshkent va Buxoroda karvonlar bilan yurgan, “toshkentlik” xotinlaridan yog'och o'ymakorlar sulolasi davom etgan.

Muxarram Ibragimova esini tanibdiki yog'och buyumlar orasida katta bo'ldi, oyog'i xam ustaxonada chiqdi desak mubolag'a kilmagan bulamiz. Jajji qizaloqligidan qo'girchoq o'rniga yog'och o'ymakorlik asboblarini o'ynab katta bo'ldi. Qizidagi qiziqishni ko'rib, Nig'matova Mashkura aya Muxarramga 5 yoshdan boshlab yog'och o'ymakorligi hunarining sir-asrorlarini o'rgata boshladilar. 1956-yilda maktabga chiqqach darslarini xam ustaxonada tayyorlar edi. Maktabning barcha tadbirlari Muxarram Ibragimovanning yordamida o'tar zalni bezatishda, devoriy gazetalar chiqarishga ko'maklashib turar edi. 1972-yilda Toshkent Davlat universitetining biologiya fakultetiga o'qishga kirdi. O'qishni bitirgach, 1978-yilda O'zbekiston fanlar Akademiyasining Endokrinologiya institutiga ilmiy xodim lavozimiga ishga kirdi.

Lekin uni qalb tubidagi ota-buvalari hunariga bo'lgan mehr tinch qo'ymadi. 1979-yilda xayot yo'lini To'lagan Goipov bilan bog'ladi-yu barcha ikkilanishlarga chek qo'ydi. 1989-yilda otalarining ustaxonalarida yog'och o'ymakori bo'lib ish boshladi.

Shu bilan birgalikda Toshkent xalq amaliy san'at ijodiy tajriba kombinatiga yog'och o'ymakori bo'lib ish boshladi. (Tashkentskiy eksperimentalno tvorcheskii kombinat prikladnogo iskusstva). Ish faoliyati davomida o'zining ijodiy ishlari bilan turli ko'rgazmalar, madaniy va jamoat inshootlari qurilishlarida qatnashdi.

1968-yilda Sharqshunoslik instituti binosi qurildi va unga yog'och o'ymakorligi uslubida bezak berilgan ustunlarni o'rnatish rejalashtirilgan edi. Rahbariyat buni juda qimmatga tushishini ta'kidladi. Bunga javoban 18 yoshli Muxarram, ustunni brilliant narxiga yaqin bo'lishini, lekin kerakli material bilan ta'minlashsa, bepul shu ustunlarga naqsh o'yib berishi mumkinligini aytdi. Uning bu matonatiga tan bergan rahbariyat ustunlarni shu qizga ishonib topshirdi. Bu ustunlar hanuzgacha binoni bezab turibdi.

Shuningdek u o'z shogirdlari bilan birgalikda mahalla masjidi va idoralari uchun o'yma eshik yasab bergan. O'zbekiston san'at muzeyiga o'ymali devor (pano) bezagini ishlab topshirgan.

Shu o'ymali bezak hamon binoda saqlanmokda. 1982-yildan boshlab Usto birlashmasi ijodiy guruhda ishlab kelgan. Ish faoliyati davomida bir-birini qaytarmaydigan, betakror naqsh usullari uylab topib, turli g'oyalar ustida izlanishlar olib bordi. Shu yillar mobaynida 1984-yili Jizzax viloyati musika drama teatriga uchta o'yma eshikni ishlagan.

1985-yilda Jangovor mehnat shon shuhrat muzeyiga ikkita o'yma eshik uchun naqsh chizgan va ularni yog'ochga ko'chirib o'yish ishlarida qatnashgan. Bu ishlar 3 kavatli, chuqur o'yma uslubida ishlangan islmiy naqsh, chokapardoqli.

Qozog'iston respublikasidagi Turbat Ismoil ota maqbaralari madaniyat saroyiga to'rtta o'yma eshikni yasab berganlar va o'rnatib berganlar. 1986-1987-yillarda Chirchiq shahrining Elektr ximpromkombinati qoshidagi choyxonaga o'yma eshik yasab berganlar. Yana Chirchiq shahridagi O'lkashunoslik muzeyiga bitta o'yma eshik yasaganlar.

Muxarram Ibragimova tomonidan yana bir qator javon, 8,6,4 qirrali stollar, kursilar, turli hajmdagi lavhlar, o'yma lagan, ko'zalar, upadonlar va boshqa buyumlar betakror naqshlar asosida o'yib ishlangan. Eng asosiysi Muxarram Ibragimova tomonidan yog'och o'ymakor ustalari ichida birinchi qovoqda turli ko'rinishda o'yma naqshlarni o'yish texnologiyasini ishlab chikdilar.

O'zbekiston Davlat san'at muzeyining xalq amaliy hunarmandchilik bo'limidagi namunalar orasida Muxarram Ibragimova yaratgan ijodiy ishlardan bir qanchasi doimiy ko'rgazmaga qo'yilgan. Ularning ko'pgina san'at buyumlari Fransiya, Italiya, Germaniya, Bangladesh, Koreya, Ruminiya, Yaponiya, Finlandiya, Malayziya, Turkiya kabi mamlakatlarning ko'rgazmalarida namoyish etilgan. Saudiya Arabistoninig Ar-Riyod shahridagi muzeyida bir qator o'yma buyumlar namoyish etildi.

Muxarram Ibragimova 1995-yilda Malayziya mamlakatida ijodiy safarda bo'lib keldi. Malayziyaning Kuala Lumpur shahridagi islom tarixi muzeyida bir qator ishlari namoyish etildi. 1997-1998-yillarda yasalgan 4 ta katta o'yma eshiklari O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisi binosiga 2 ta eshik Navoiy teatri binosiga o'rnatilgan.

Ta'kidlash joizki, Muxarram Ibragimovanning yirik ishlari qatorida eshiklar alohida o'rin egallaydi. Me'moriy bezaklar orasida islom san'atida eshikka alohida vazifa yuklatilgan. "Bir qarashda me'moriy makonning xizmat elementi hisoblangan eshik ilohiy darvoza ramzi bo'lib, foni dunyodan yuqori samoga o'tish xududi sifatida kengroq talqin etilgan". Usta har bir eshikni yaratish chog'ida mazkur an'anani ushlashga intilgan va islmiy naqshlar orqali eshikda jannat go'zalligining bir zarrasini ifodalashga uringan.

M.Ibrohimovanning Oliy Majlis binosi uchun ishlagan eshiklari Malayziyadan keltirilgan

palma daraxtidan (subtropik zona) tayyorlangani sabab, faqatgina an'anaviy bezak vazifasini bajarib qolmay, zamonaviy boshqa talablarga ham javob berdi. Ular 2,5x8,2 m., qalinligi 40,5 sm. o'lchamda bo'lib, sirtiga asosan „o'simlik-islmiy“, „gajaksimon“ va „zanjira“ naqshlarining turlari o'yilgan.

Muxarram Ibragimovaning kamtarona mehnati 1999-yilda O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov tomonidan munosib taqdirlandi. Unga Shuhrat medali topshirildi.

Muxarram Ibragimova ijodiy izlanish bilan bir katorda yosh avlodga o'z hunarining sirlarini o'rgatganlar. Ularning xonadonida ish o'rgangan shogirdlar qatorida maxallaning ko'plab bolalari ham ish o'rganib usta bo'lib yetishdilar. Ularning qo'llarida farzandlari Jamshid va Xurshid

Gaipovlar, Muxayyo Gaipova va shogirdlari Elmurod Pirmatov, Nuriddin va Ulugbek Rasulovlar, Botir Mavlonov, Olim Fayziyev, Jamol Ibragimov, Baxrom Jo'rayevlar ish o'rganib, hozirda ish faoliyatlarini davom ettirmokdalar.

Muxarram Ibragimova shogirdlari bilan birgalikda Qozog'iston respublikasining Olma-ota shahridagi «Etti xazina» restoranining barcha yog'och o'yma jixozlarini yasashda ishtirok etdilar. Poytaxtimizdagi «Ipak yuli» restoraniga yog'och o'yma ishlarini shogirdlari bilan bajardilar. Shuningdek poytaxtimizning Uch tepa tumanida joylashgan Muyin Ota qabri ziyoratgoxiga ikki o'yma eshik yasashda qatnashdilar.

2007-yilda Xasti imom majmuasining Baroqxon madrasasi ustalar ijodxonasida Muxarram Ibragimova uchun ham aloxida joy ajratilgan edi. U yerda Muxarram Ibragimova horijdan kelgan sayyohlarga yog'och o'yma buyumlarni, o'yma qovoq uyish texnikasini amaliy ko'rsatib berganlar. Ular shahar, tuman va respublikada o'tkaziladigan turli tadbirlarda faol qatnashganlar.

Muxarram Ibragimovaning Navoiy teatrining Buxoro zali, muzeylarda va ko'plab saroylarda asarlari mavjud. Muxarram Ibragimova nafaqat hunarmand ayol, balki yagona ayol O'zbekiston xalq ustasi hamdir.

2004-yildan boshlab Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati O'zbekiston liberal demokratik partiyasiga a'zo bo'lib kirdi. O'zbekiston respublikasi Toshkent shahar «Tadbirkor ayol va ishbilarmon» jamoat birlashmasiga a'zo bo'lgan.

4.Хулосалар:

Xulosa qilib aytganda, 1990-yillardan buyon, mustaqil ijod bilan shug'ullanayotgan

„professional“ xalq ustalarining aksariyati, markaz va uyushmalar tarkibiga a'zo bo'lgan holda ijod qilganlar. Respublika maxsus ijodiy-ishlab chiqarish „Usto“ birlashmasiga a'zo bo'lgan ustalar Davlat ahamiyatiga molik yirik obekt va qurilishlarda qatnashganlar, „Musavvir“ va „Xunarmand“ ilmiy-ishlab chiqarish markazlariga a'zolari uyda ijod qildilar va mahsulotlarini mana shu markazlar orqali tarqatdilar. Markaz esa ularga metodik yordam ko'rsatdi, ustalar ijodini keng ommalashdirdi, respublika va xorijdagi yirik ko'rgazmalarda targ'ib qildi va hokazo.

Hozirda yog'och o'ymakorligi va naqqoshlik san'ati o'zining avvalgi davrlardagi mavqeini qayta tiklamoqda. Toshkent shahri va respublikaning boshqa yirik shaharlarida qurib, foydalanishga topshirilayotgan yoki qayta ta'mirdan chiqarilayotgan qator diniy va dunyoviy xarakterdagi qurilishlarda unga bo'lgan talab kun sayin ortib bormoqda.

Иктибослар/Сноски/ References:

1. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. To'xnasinova V. AMALIY SAN'AT TURLARI. – Buxoro: «Sadriddin Salim Buxoriy» Durdona nashriyoti, 2020. - 220 c.
3. Yog'och o'ymakorligi tarixi, maktablari, ustalar va ularning ijodiy faoliyati// <https://arxiv.uz/ru/documents/referatlar/san-at/yog-och-o-ymakorligi-tarixi-maktablari-ustalar-va-ularning-ijodiy-faoliyati>
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi materiallari. 1997 yil 29 avgust. I chaqiriq 9 sessiyasi materiallari. – T., «Xalq so'zi» gaz. 1997 yil 30 avgust. 181 son.
5. «Xalq badiiy hunarmandchilik va amaliy san'atini yanada rivojlantirishni davlat yuli bilan kullab-quvvatlash chora- . . . —qq»jqqqp gespuolikasi Prezidentining Farmoni. – T., «Toshkent oqshomi» gaz. 1997 yil, 2 aprel, 38 son.
6. Abduqodirov A. «Obidalar jilvasi». – T., «O'zbekiston» 1972 yil, 64 b.
7. Avedova N.A. «Toshkent o'ymakorligi». – T., O'z. Dav. Badiiy adabiyot nashr. 1961 yil, 88 b.
8. Azimov I. «Farg'ona vodiysining arxitektura yodgorlik-lari». –T., «O'zbekiston», 1986 yil, 71 b
9. www.ziynet.uz
10. Mirzaaxmedov M, Ergashev S. Yog'och o'ymakorligi. – T.: O'qituvchi, 1995.
11. O'rolov A.S. Mo'jiza yaratish san'ati. – T.: Mehnat, 1996

ЎТМИШГА НАЗАР

4 ЖИЛД, 10 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 4, НОМЕР 10

LOOK TO THE PAST

VOLUME 4, ISSUE 10

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000